

INFORMACJE O ORGANIZACJI I PROBLEMACH BADAŃ TORFOZNAWCZYCH W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE DEMOKRATYCZNEJ

M. H. OBERTZ

W imieniu Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych, jestem upoważniony do przekazania Panom, a w szczególności Prezydium Polskiej Akademii Nauk, uprzejmego podziękowania za łaskawe zaproszenie oraz do przesłania życzenia owocnych wyników narady.

Proszono mnie o przedstawienie Panom krótkiego przeglądu organizacji torfoznawstwa oraz na temat najważniejszych problemów badawczych w tej dziedzinie.

Zagadnienia dotyczące wykorzystania torfowisk i prowadzenia badań naukowych na nich prowadzone są w dwóch kierunkach, mianowicie zarówno przez przemysł torfowy jak i przez rolnictwo.

Przemysł torfowy traktuje torfowiska jako rezerwę, która winna pomóc zaspokoić potrzeby opałowe, pokryć zapotrzebowanie na surowce przemysłu chemicznego i farmaceutycznego, jak również zaspokoić potrzeby balneologii.

Rolnictwo zaś traktuje torfowiska jak gleby uprawne, które przy odpowiedniej melioracji i zagospodarowaniu zdolne są podnieść produkcję rolną, a w szczególności przyczynić się do zaspokojenia zapotrzebowania na pasze.

Interesy przemysłu torfowego reprezentowane są w pierwszym rzędzie przez Państwowy Sekretariat dla regionalnej gospodarki z siedzibą w Berlinie. Interesy rolnictwa reprezentowane są przez Oddział Kultury Rolniczej i Ochrony Przyrody Ministerstwa Rolnictwa i Leśnictwa oraz przez Sekcję Kultury Rolniczej i Ochrony Przyrody Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych.

Decyzja, czy torfowisko ma być przeznaczone do eksploatacji przemysłowej, czy też pod uprawę rolniczą — należy do Ministerstwa Rolnictwa i Leśnictwa. Tzw. „dzika” eksploatacja torfowisk jest w NRD ustawowo zakazana.

Zarówno przemysł torfowy, jak i rolnictwo utrzymują instytucje badawcze, których program prac dostosowany jest do bieżących potrzeb.

Przemysł torfowy zorganizował w Rostoku Instytut Gospodarki Torfowej, jako oddział Niemieckiego Instytutu Paliw. Kierownikiem Instytutu jest inż. Kadner. Prace Instytutu idą przede wszystkim w kierunku przeprowadzenia wstępnych badań torfowisk pod względem przemysłowej eksploatacji oraz uszlachetniania surowców torfowych.

Z ramienia rolnictwa działają następujące instytuty badawcze:

1. Instytut Ministerstwa Rolnictwa i Leśnictwa dla ewidencjonowania gruntów — oddział ewidencji torfowisk. Dyrektorem jest prof. dr Stremme, a kierownikiem oddziału ewidencjonowania torfowisk jest inż. rol. Lemm. Zadania oddziału polegają przede wszystkim na badaniu i inwentaryzowaniu torfowisk w celu przeprowadzenia melioracji rolnych. Procedura przyjmowania torfowisk do ewidencji jest mniej więcej podobna do Waszej.

2. Instytut Użytków Zielonych i Torfowisk Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych w Berlinie, Sekcja 9. Kierownikiem Instytutu jest prof. dr Petersen, kierownikiem Oddziału Nauki o Torfowiskach jest dr Wojahn. Siedzibą Instytutu jest Paulinenau pod Berlinem. Oddział nauki o torfie powstał na miejsce poprzednio istniejącego Oddziału Gospodarki Torfowej Instytutu Uprawy Roli i Roślin w Müncheberg/Mark.

Bieżące prace badawcze tego Instytutu dotyczą przede wszystkim zagadnienia melioracji gruntów pod uprawę, jak np. zagadnienia mechanizacji mieszania torfu z piaskiem oraz mechanizacji pokrywania torfu piaskiem. Wspomniany przez Panów wielokrotnie sposób pokrywania torfowisk piaskiem jest u nas stosowany tylko na bardzo odwodnionych i zamulonych torfowiskach, jak np. w okolicy pozbawionej wód gruntowych koło Lausitzer w zagłębiu węgla brunatnego. Powodem do coraz rzadszego zainteresowania się zakładaniem upraw przez pokrywanie torfów piaskiem, są w pierwszym rzędzie wysokie koszty inwestycyjne.

Ponadto instytut zajmuje się w szerszym zakresie zagadnieniem jak najbardziej celowego i praktycznego wykorzystywania różnych rodzajów torfowisk, przy czym najbaczniejszą uwagę poświęca się zagadnieniu stosowania upraw przemiennych (uprawa roli i użytki zielone), w odróżnieniu do stosowania stale jednego z tych kierunków wykorzystania torfowiska.

Ponadto zagadnieniem rolniczych badań naukowych na torfowiskach zajmują się instytuty poświęcone zagadnieniom melioracji przy uniwersytetach w Rostoku, Greifswald i w Berlinie. Ja osobiście należę do Instytutu Melioracyjnego w Rostoku.

Bieżące badania naukowe prowadzone przez te instytuty dotyczą przede wszystkim zagadnienia odwadniania torfowisk, zwłaszcza ustalenia najbardziej racjonalnej głębokości zakładania drenów oraz ich

odstępów, jak również zagadnienia przydatności torfowisk do stosowania drenowania kreciego, w zależności od różnego rodzaju torfowiska.

W przyszłości zajmiemy się w Rostoku również poruszonym przez panów zagadnieniem możliwości ulepszenia gleb lekkich, ubogich w próchnicę, przez kompostowanie ich torfem z warstw głębiej położonych. My, niemieccy rolnicy, jesteśmy jednak zdania, że nieeksploatowane torfowiska zachowują przez setki lat siły produkcyjne z korzyścią dla gospodarki narodowej. Natomiast wykorzystywanie masy torfowej dla ulepszenia ubogich gleb lekkich (piaskowych) przynosi tylko stosunkowo krótkie korzyści, natomiast pociąga to najczęściej za sobą dewastację torfowisk. Dlatego też eksploatacja torfu do tego celu winna się ograniczyć tylko do takich torfowisk, które nie nadają się do melioracji, albo na których melioracja byłaby połączona z dużymi trudnościami. Ponadto pokłady torfu, o których mowa, znajdują się najczęściej na takiej głębokości, że wydobywanie ich systemem frezarkowym jest moim zdaniem niemożliwe z powodu występowania utrudnień na skutek zalania.

W przyszłości zajmiemy się badaniem torfów metodą węgierskiego uczonego Egerszegi, pod kątem zużytkowania ich do ulepszenia przepuszczalnych gleb szkieletowych.

Wreszcie Instytut NRD dla gospodarki wodnej zajmuje się zagadnieniem zużytkowania wód ściekowych na terenach torfowych. Na zachód od Berlina prowadzone są prace doświadczalne na specjalnie w tym celu utrzymanym polu, gdzie według posiadanych przeze mnie wiadomości, osiągnięte zostały pozytywne rezultaty.

Z punktu widzenia nauki rolniczej uważamy za dużą stratę brak w Niemczech jakiegoś centralnego instytutu torfoznawstwa, który zajmowałby się zarówno zagadnieniami przemysłowego, jak i rolniczego wykorzystania torfu.

Wyrażam nadzieję, że w tych krótkich słowach przedstawiłem Panom ogólny pogląd na poruszone zagadnienie i zapewniam Panów, że tak dr Wojahn jak i ja jesteśmy gotowi udzielić wyjaśnień i odpowiedzi na wszelkie zapytania.